

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring i lov om ungdommens uddannelsesfonds forvaltning og virksomhed.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 76) findes i tidenden sp. 2467, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1025).

Der var stillet 4 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Søgaard: Der er i betænkningen over lovforslaget stillet 4 ændringsforslag. Ændringsforslag nr. 1 er stillet af et mindretal, det ærede medlem hr. Morten Lange, og går ud på at fastholde fordelingsprincipperne fra 1961-loven samt yderligere at forhøje beløbsrammen ud over det af undervisningsministeren foreslåede. Mit parti kan ikke tiltræde dette ændringsforslag. Vi mener, at hele spørgsmålet om fordelingen mellem lån og stipendier er inde i en udvikling, og at vi må afvente den nu igangsatte undersøgelses resultat, før en egentlig fastlægnings og fastlåsning af principperne finder sted. Da der også fortsat bør føres en forsigtig økonomisk politik, mener vi heller ikke at kunne medvirke til den foreslåede forhøjelse af beløbsrammen, men er af den opfattelse, at en række af de andre foranstaltninger, som vi træffer ved denne revision af loven om ungdommens uddannelsesfond, vil medvirke til, at fonden får en betydelig ansigtsløftning.

Ændringsforslag nr. 2 til § 1 er en af de nydannelser i lovforslaget, som mit parti hilser med stor tilfredshed. Vi får nu indføjet en bestemmelse om, at der kan anvendes 4 mill. kr. årlig som stipendier til lærlinge, hvor hjemmets økonomi eller andre forhold i særlig grad taler for en økonomisk støtte.

Også ændringsforslag nr. 3 går ud på en nyordning. Den giver de studerende, hvis forældres eller egne indtægtsforhold er så-

ledes, at de ikke kan opnå nogen væsentlig støtte — eller støtte overhovedet — fra ungdommens uddannelsesfond, en mulighed for at opnå et statsgaranteret bank- eller sparekasselån på, sammenlagt med beløbet fra ungdommens uddannelsesfond, 6.000 kr. pr. år, dog således at selve det statsgaranterede lån højst må andrage 3.500 kr. pr. år. Forudsætningen for opnåelse af en sådan garanti er dog stadig den samme som for tildeling af fondens midler i øvrigt, nemlig at der er tale om elever, der er studieegnede, og som er indskrevet ved de i § 1 nævnte læreanstalter og fagskoler eller ved stats- anerkendte studenterkursus.

Ændringsforslag nr. 4 til § 2 omhandler en regulering af beløbene til ungdommens uddannelsesfond for næste finansår. Det, der i nogen grad har bragt ungdommens uddannelsesfond lidt ud af balance i forhold til de studerende, er jo først og fremmest den voldsomme tilgang af studerende siden lovens vedtagelse i 1961, samtidig naturligvis med at prisstigningerne har modvirket selve værdien af fondens tildelinger.

Vi må heldigvis stadig forudse, at et stigende antal unge ønsker at gå studievejen, og det er derfor rimeligt, at vi allerede nu tager hensyn hertil og over finansloven for året 1965-66 muliggør, at det for finansåret 1965-66 angivne beløb reguleres i forhold til ændringer i elevtallet og i forhold til ændringer i reguleringspristallet, således at der sikres de studerende værdien af de samme portioner, som der efter dette lovforslag bliver mulighed for at give i indeværende finansår. Samtidig fastlægges det også, at forslag om revision af loven om ungdommens uddannelsesfond skal forelægges folketinget i folketingsåret 1966-67, hvor den igangsatte undersøgelse formodes tilendebragt, således at en mere gennemgribende revision af loven eventuelt kan finde sted.

Jeg henstiller altså, at man stemmer imod ændringsforslag nr. 1 og for ændringsforslagene nr. 2, 3 og 4.

Lovforslaget har jo mellem første og anden behandling fået en meget grundig udvalgsbehandling. Vel ved vi alle i udvalget, at der endnu står en del uløste problemer tilbage, men alligevel er der i udvalget gennemført et stykke arbejde, som peger fremad, og som betyder ny land-

[Søgaard.]

vinger af ungdommens uddannelsesfond. Som det fremgår af betænkningen, har der ikke alene været afholdt mange møder i udvalget, men også de 4 samråd, vi har haft med den højtærede undervisningsminister, er udtryk for en behandling af lovforslaget, som har sat sine spor i nogle nydannelser og ændringer, således at ungdommens uddannelsesfond er kommet et skridt videre i vort samfunds bestræbelser på at hjælpe de unge, der ønsker at uddanne sig.

Jeg vil gerne ved denne lejlighed takke den højtærede undervisningsminister, og jeg tror nok, vi må have lov til at tage den højtærede finansminister med i den samme tak. Ikke alene de nye foranstaltninger, vi nu får gennemført, men hele denne lovs udvikling fra dens spæde begyndelse og til dens i forhold hertil eksplosionsagtige udvikling i denne regeringsperiode vidner om forståelse for de muligheder, denne lov har for ungdommen, og det er denne forståelse, der er al mulig grund til at være tilfreds med.

Med de ændringer, der nu sker, vil vi fra et beløb på 19 mill. kr. i 1961 komme op på 115 mill. kr. i direkte stipendier eller lånstøtte for staten i indeværende finansår, samtidig med at folkeskolens sidste klasser yderligere kan opnå 2 mill. kr. fra kommunerne i stipendiestøtte. Dertil kommer så de nye statsgaranterede lånemuligheder i banker og sparekasser. Alt i alt må vi vist sige, at der er sket en udvikling af fonden, som naturligvis ikke alle kan være tilfredse med — det ærede medlem hr. Morten Langes ændringsforslag vidner jo herom — men dog en lovgivning, som altså nu giver de unge under uddannelse et sikrere økonomisk holdepunkt end tidligere.

At denne fond naturligt er i søgelyset hos sine kritikere, er vel også et tegn på dens betydning. Også af de mange henvendelser, vi har fået i udvalget, har vi kunnet læse den interesse, der omgiver fonden. Det har ofte været kritiske røster vedrørende fonden og dens administration, og selv om vi vel alle både i folketinget og i administrationen gerne vil gøre fonden så hensigtsmæssig som muligt, kan det ofte være svært at administrere efter givne generelle retningslinjer med al den smidighed, disse måske kan ilægges, når man jo faktisk efter denne lovs

formålsparagraf burde behandle hver enkelt elev under uddannelse helt individuelt. Dette indicerer jo også en mere gennemgribende revision og ændring af fonden, ændringer, som er forudsat i folketingsåret 1966-67.

Nu kommer altså lærlingene med ind under fonden. Der skabes her en betydningsfuld nydannelse, som er med til at jævne vejen for de forældre, som af økonomiske grunde har været tilbageholdne over for at lade deres børn komme i lære. Selv om rammen på de 4 mill. kr. årlig måske ikke synes særlig vid, vil der alligevel være muligheder for at støtte adskillige familier, som af en eller anden grund er økonomisk vanskeligt stillet, og som kan opnå en læreplads for et barn. Vi har i udvalget lagt megen vægt på, at der ikke på dette område bliver tale om et tilskud til læremesterens udbetalte lærlingeløn, men har præciseret det synspunkt, at lærlingelønnen sammen med familieindkomsten i øvrigt samt eventuelle andre forhold må danne den egentlige baggrund for en eventuel støtte. Det er også her af stor vigtighed, at reglerne om støtte udformes således, at de uddannelsessøgende, forinden uddannelsen påbegyndes, i videst mulig udstrækning bliver klar over, om støtte kan opnås eller ej. Det er klart, at formålet ikke kan være at støtte alle de ca. 115.000 lærlinge, vi i dag har rundt om på vore handelsskoler og tekniske skoler, men nok så meget, at ingen ung går tabt for en lærlingeuddannelse på grund af forældres eller egne økonomiske forhold.

I et af svarene fra ministeren til udvalget gøres der opmærksom på, at det på grundlag af en forbrugsundersøgelse, foretaget af statistisk departement i 1955, må påregnes, at det omregnet til i dag vil medføre en årlig udgift på ca. 3.000 kr. for forældre at have en hjemmeboende lærling, og det vil jo sige, at en række lærlingelønninger inden for de forskellige faggrupper i hvert fald de første år medfører en meget væsentlig merudgift for familien, og det er vel derfor forståeligt, at mange forældre vælger den økonomisk nemmere udvej, efter at deres børn har gået i skole, at lade dem komme ud og tjene penge som arbejdsdreng, bude o. lign. Med det nu stillede ændringsforslag er en begyndende demokratisering også på dette felt slået igennem, således at familier, der

[Søgaard.]

er vanskeligt stillet, ikke behøver at lade økonomien være afgørende for deres børns muligheder for valg af livsstilling.

På samme måde som for lærlingene har ministeren også givet tilsagn om at forsøge en ændring af administrationen af støtten til elever i folkeskolens øverste klasser, således at der, forinden uddannelsen i disse klasser påbegyndes, eventuelt kan gives forældrene besked om, hvorvidt de har mulighed for at opnå støtte her.

Vi har i udvalget med henblik på ændringer i tilgangen af studerende og de eventuelt kommende prisstigninger også fundet det hensigtsmæssigt, at der nu indsættes en automatisk regulator for finansåret 1965-66, således at de studerende, når loven er vedtaget, nogenlunde kender deres støttemuligheder for disse to finansår, naturligvis såfremt deres forhold i øvrigt er uændrede. Vi har i mit parti tidligere slået til lyd for gennemførelsen af princippet om elev- og pristalsregulering og kan naturligvis kun hilse denne ordning med tilfredshed, en ordning, der giver de studerende mulighed for at tilrettelægge deres økonomi på lidt længere sigt end ellers, og som vel samtidig kan animere endnu flere unge til at vove sig i gang med studierne.

At vi samtidig i folketinget får et pusterum inden næste revision af loven om ungdommens uddannelsesfond, er vel heller ikke uden betydning, således at vi får en undersøgelse af den periode, hvor de store midler har været sat ind, en periode med noget større sikkerhed hos de studerende selv for at vurdere deres støttemuligheder. Der bliver forhåbentlig også god tid til overvejelse af selve fondens fremtidige virke.

Der har fra tid til anden været rejst spørgsmål om forældrenes økonomiske forhold og disses indfyldelse på tildelingen af midler fra ungdommens uddannelsesfond dels her i folketinget og nu sidst i udvalget. Jeg kan for mit vedkommende principielt ikke have noget imod, at vi forsøger at tilstræbe et system for støtten, hvor forældreindkomsten bliver af mindre væsentlig betydning end nu, men så må forudsætningen også være, at der er midler nok, hvilket der ikke ville være nu, såfremt man gav los for ansøgningerne fra den mere velstillede ende. Samtidig må man vel så også

finde en anden formulering af formålsparagraffen end den, der nu taler om støtte til ubemidlede dygtige og evnerige unge.

Alligevel kan det måske overraske en og anden, når ministeren har kunnet oplyse os i udvalget om, at den strikte grænse for tildeling af midler, som vel nogen har troet meget skarp, ikke er slet så dominerende alligevel.

For gymnasieelever ligger forældrenes skattepligtige indtægt på op til mellem 12.000 og 15.000 kr., inden afslag eventuelt kan forventes, og en foretagen undersøgelse ved Københavns universitet viser, at gennemsnitsstøtten var synkende med stigende forældreindtægt, men at aftrapningen af støtten stort set skete i intervallet af forældreindtægter mellem 15.000 og 25.000 skattepligtige kroner, samtidig med at der tildeltes størst støtte til gifte studerende og mindst til ugifte hjemmeboende studerende; men det er naturligvis rigtigt, at der hos forældre med mellemindtægter kan være større eller mindre evne til at støtte deres unge under uddannelse. Vi har derfor godkendt det af ministeren givne tilsagn til udvalget om, at det i den kommende nye bekendtgørelse til stipendienævnene vil blive understreget, at disse i det omfang, det er muligt, i større udstrækning må frigøre sig for hensynet til forældrenes skattepligtige indtægt, for så vidt angår tildeling af lån, samt at der i øvrigt i aftagende grad tages hensyn til forældreindtægten, jo ældre ansøgeren er. Også for de gifte studerende vil det samme hensyn blive taget.

Nu skal vi dog samtidig være opmærksom på, at selv om lånene i højere grad frigøres fra forældreindtægten, er der jo for disse låns vedkommende i meget høj grad tale om, at en væsentlig del heraf konverteres til stipendier, idet friholdelsen for at betale renter sammen med den lange tilbagebetalingsperiode i realiteten forringer lånenes værdi fra lånoptagelsen til tilbagebetalings-tidspunktet med omkring 50 pct., som vel må betegnes som en stipendieandel.

Der vil naturligvis fortsat være grupper af studerende, som vil have behov for midler ud over det, de kan opnå gennem forældre-støtte og de almindelige midler fra ungdommens uddannelsesfond o.s.v. Der kan være forskellige årsager hertil: dels en manglende kontakt med hjemmet, dels uforeneligheden

[Søgaard.]

mellem erhvervsarbejde og studier, dels problemet med at skaffe kautionister for lån o.s.v. Det kan vel alt i alt give et sammenlagt udækket behov af en størrelsesorden, vi måske ikke i dag er helt klar over, men sandsynligt er det, at studielån, der allerede er tegnet i banker og sparekasser, giver et fingerpeg herom.

Nu har den højtærede undervisningsminister imidlertid stillet ændringsforslag gående ud på, at der på almindelige bank- og sparekassévilkår kan gives statsgaranterede lån disse steder for studieegnede unge under uddannelse. Lånet, der kan opnås, kan højst udgøre differencen mellem på den ene side lån og stipendier fra ungdommens uddannelsesfond og på den anden side højst 6.000 kr., dog således at garantien ikke overstiger 3.500 kr. pr. år. Man kan vel rejse spørgsmålet, om disse 6.000 kr. er nok set i relation til det omkostningsniveau, man må regne med for de studerende. Jeg går ud fra, at vi mellem anden og tredje behandling kan tale med den højtærede undervisningsminister i udvalget om dette beløbs størrelse, om det slår til i forhold til de studerendes udgifter. Ministeren har jo over for udvalget bebudet, at han vil give en nærmere redegørelse for den rent tekniske side af sagen mellem anden og tredje behandling. Sådanne lån kan altså opnås af studerende på en af de i § 1 nævnte læreanstalter eller fagskoler samt af elever på statsanerkendte studenterkursus.

Jeg vil her igen spørge den højtærede undervisningsminister, om det ikke er betimeligt, at vi også tager de lidt ældre elever fra de statsanerkendte realkursus med herindunder, idet vi jo nu har fået dem med ind under de almindelige uddelingskriterier for 8.-10. klasserne og realafdelingen. I det hele taget er vel de kursus-studerende en gruppe, som er vanskeligt stillet. Det er en kategori, som på et noget senere tidspunkt end vanligt påbegynder en uddannelse og derfor har et større behov end den gængse studerende ved samme art af studium. Vi har derfor i udvalget fundet det ønskeligt — og jeg forstår, at den højtærede minister er af samme opfattelse — at vi i så høj grad, som det overhovedet er gør ligt, søger at hjælpe denne kategori, så den så vidt muligt kommer på linje

med andre studerende af samme aldersklasse under højere uddannelse.

En del af den kritik, der har været øvet over for fonden, har sit udspring i de tilfælde, hvor en egentlig opsparing af en forudgående arbejdsindtægt har fundet sted, og hvor dette medfører, at der ikke kan opnås støtte, inden den opsparede kapital er væsentligt nedbragt. Vi har vel alle stor sympati for disse tilfælde, men så længe der stadig mangler midler i fonden, er det vel rimeligt, at man på dette område går frem med nogen forsigtighed. Vi er dog i udvalget enige om, at en sådan opsparing kun bør tillægges begrænset vægt ved afgørelsen af, om der bør ydes støtte fra fonden.

Jeg kan med disse bemærkninger tilsi ge mit partis velvillige medvirken til de tre af ændringsforslagene. Jeg anbefaler at stemme imod det af det ærede medlem hr. Morten Lange stillede ændringsforslag og går ind for lovforslaget som helhed.

Henry Christensen: Som det fremgår af betænkningen, anbefaler mit parti ændringsforslagene nr. 2, 3 og 4, men anbefaler at stemme imod det af det ærede medlem hr. Morten Lange på socialistisk folkepartis vegne stillede ændringsforslag under nr. 1.

Der er, som det fremgår af den ærede foregående talers bemærkninger, foregået et omfattende og omhyggeligt arbejde i det udvalg, der nu har virket i et stykke tid, og som jo fik sin arbejdsperiode forlænget, fordi vi tog den del af den forøgede støtte, der vedrørte indeværende finansår, ud af lovforslaget og gennemførte den særskilt. Der har i udvalget været behandlet en lang række problemer, og stillingen til i hvert fald nogle af disse problemer fremgår af den afgivne betænkning. Vi synes, der gennemgående er opnået gode resultater, både hvad ændringsforslag og de forskellige bemærkninger i betænkningen angår.

Der indføres nu støtte for lærlingene. Det er hovedsigtet med denne ordning, at det nu også skal gælde denne form for faglig uddannelse, at ingen ung, der ønsker en sådan faglig uddannelse, af økonomiske grunde skal være hindret i at få den. Det er en forsøgsordning, og det er naturligvis en ordning, der, fordi der almindeligvis gives løn i forbindelse med lærlingeuddannelsen, kommer til at virke i undtagelsestilfælde.

[Henry Christensen.]

Det er vort håb, at der skal komme et godt resultat ud af det forsøg, der her sættes i gang.

De studerende afholdt for nogen tid siden en konference i København, og nogle af os havde lejlighed til at deltage i den. Det var mange gode synspunkter, der kom frem ved den lejlighed, hvor en række forhold blev særlig belyst, og jeg tror, at dette har haft betydning for de overvejelser, vi i udvalget har kunnet foretage siden hen.

Et af de områder, der blev draget frem, og som vi måske først ved den lejlighed for alvor blev gjort opmærksom på, var de kursusstuderendes forhold. Der er i forvejen i loven en støtteadgang for realisterne ved kursus, men det fremgik ganske klart af de oplysninger, vi fik, at for de kursusstuderende ved studenterkursus, som jo meget ofte er ældre end de almindelige gymnasiaster, er de økonomiske forhold af en sådan art, at det er nødvendigt og rigtigt, at der sker en drejning af administrationen af lovgivningen, således som der er peget på i betænkningen. Det er godt, at der er en rimelig åben adgang for de unge, der er gået ud af skolen på et eller andet tidspunkt og så alligevel noget senere når frem til erkendelse af, at det var en videre uddannelse, de havde lyst til, til at få denne uddannelse, og de økonomiske hjælpemuligheder må selvfølgelig være til rådighed til at dække de særlige behov, som denne gruppe unge har. Der er altså nået et resultat, og jeg takker undervisningsministeren for hans positive medvirken hertil.

Vi har endvidere diskuteret spørgsmålet om ungdommens uddannelsesfonds administration også i forhold til lovens § 1. Vi har fået forelagt oplysninger om de indtægtsgrænser for forældrenes indtægt, der her kommer ind i billedet. Det, som vel i særlig grad har vakt betænkelighed, er, at man i for stor udstrækning lagde de skattepligtige indkomster til grund som linealindkomster, man nogenlunde let kunne administrere ud fra. Det fremgår af oplysningerne, at admi-

nistrationen ikke blot har fundet sted efter en lineal, men alligevel tror jeg, det er rigtigt og betydningsfuldt, at vi i betænkningen i enighed understreger ønsket om, at der må finde en noget friere administration sted. Det må vel stadig være trangsspørgsmålet, der er det afgørende, og princippet er, at der skal ydes fornøden hjælp til de unge, der ikke ad anden vej har mulighed for at få det økonomiske grundlag for at gennemføre deres studium. Men forældrenes muligheder for at yde støtte afhænger ikke bare af den skattepligtige indkomst; de afhænger i høj grad også af en række andre faktorer, af forsørgerbyrde over for børn og eventuelt over for andre, af afdragsforpligtelser, de pågældende forældre har, og af en række andre forhold, der må tages i betragtning i større udstrækning, end det hidtil har været tilfældet. Vi bør nå til en endnu større frigørelse på dette område, end vi allerede nu er nået frem til. Jeg anser altså det, der her er sket, for at være et rimeligt skridt i den rigtige retning. Jeg anser det også for at være rimeligt, at man ikke lader det være så diskriminerende for de unge at have sparet op af erhvervsindtægt, som det måske har været hidtil; også det giver betænkningen udtryk for.

Men ellers er det særlige ved den lovreform, vi nu gennemfører, vel nok det, at ud over den ajourføring, der finder sted under hensyn til antallet af studerende og til prisudviklingen, finder der også en vis principiel ændring sted i forholdet mellem lån og legater. Og foruden at man nu — det må jeg vel have lov at tage som en imødekommelse over for de synspunkter, vi ofte har fremført under drøftelserne her — accepterer en lighed mellem lån og legater, tilføjes der yderligere en bestemmelse om, at der skal gives de studerende en vis øget adgang til eller en øget mulighed for at få lån i banker og sparekasser, idet staten så optræder som kautionist over for de pågældende pengeinstitutter. Dette er også et tilskud til hjælpemulighederne med henblik på, at sikre, at alle

[Henry Christensen.]

unge bliver i stand til at gennemføre den uddannelse, deres evner berettiger til.

Jeg skal ikke nu trække hele den principielle diskussion om lån og legater op; jeg skal bare pege på et par forhold, selv om nogle af dem også tidligere har været fremhævet. Det første er dette, at den højere uddannelse er en vigtig uddannelse, men den fører også for de pågældende almindeligvis frem til væsentlig højere indkomster end dem, der er almindelige i vort samfund, og derfor er det ikke forståeligt for den øvrige del af ungdommen og for den danske befolkning i det hele, hvis man går så forfærdelig meget videre end til at stille den fornødne hjælp til rådighed for alle de unge, der har behov for det. Fører det så for dem til meget højere indkomster end almindeligt, må det også være en pligt for dem at tilbagebetale den hjælp, de har fået.

Man gør ofte den indvending, at det løser jo ikke problemet, for de unge vil ikke benytte disse lån i tilstrækkeligt omfang, de er ængstelige for at gå lånevejen, de foretrækker erhvervsarbejde m.v. Jeg vil gerne over for indvendinger af den art gøre den bemærkning, at jeg tror, man stod sig ved at lade være at forskrække de unge så stærkt over for dette, som man somme tider gør. Det at gennemføre en højere uddannelse, ikke mindst når man er kommet et stykke i gang og har al mulig udsigt til at gennemføre den, er — ikke alene set ud fra et samfundssynspunkt, men også for den unge selv — en såre fornuftig og nyttig investering, og man kunne udmærket fra flere sider være med, når det gælder at give de unge tillid til, at det er en fornuftig investering, der godt i betydelig udstrækning kan finansieres ad lånevejen. Jeg tror, det er en vis mentalitetsændring, der skal til. Hvis flere ville være med til at tilvejebringe denne mentalitetsændring, ville vi ad lånevejen kunne komme endnu længere, end vi måske kan komme i øjeblikket.

Dernæst vil jeg gerne gøre den bemærkning om investeringssynspunktet, at det er fuldstændig rigtigt, at et af vore mest betydningsfulde investeringsområder er ungdommens uddannelse, ikke mindst den højere og højeste uddannelse. Vort samfund har brug for dygtighed og for en velud-

net ungdom fremover, og derfor er det en god og fornuftig måde at investere på. Men vi må føje til, at vort samfund i disse år er stillet over for investeringskrav på en lang, lang række områder af et omfang, som vi aldrig nogen sinde har kendt til før, og af et større omfang, end vort samfund helt synes i stand til at klare. Derfor er det også vigtigt, at vi lægger forholdene, ikke mindst på de betydningsfulde områder, til rette på en sådan måde, at vi fremkalder en så stor opsparing — og dermed så store investeringsmuligheder — som overhovedet gør sig. Det gør vi bl.a. i kraft af den drejning, vi foretager her. Vi kunne yderligere gøre det, hvis der i det høje ting var større velvilje for de forslag, mit parti sammen med det konservative folkeparti på et andet område vedrørende uddannelsen har fremsat. Det er nemlig vigtigt for os at gøre os klart, at det er nødvendigt, at vi overalt, hvor vi kan det, lægger forholdene sådan til rette, at vi appellerer til den størst mulige selvindsats over for det investeringskrav, som er så enormt, og som det er så betydningsfuldt at kunne indfri.

Ninn-Hansen: Det er ganske naturligt, at der i forbindelse med spørgsmålet om forhøjelsen af støtte til de unge under uddannelse også finder en drøftelse sted af de studerendes udgifter, og jeg vil gerne sige nogle enkelte ord om et af de udgiftsområder, der har nogen interesse, nemlig boligudgifterne.

Hvor store de er for de enkelte studerende, er vel ikke gjort op — det er nok et af de spørgsmål, man skal se på under det udvalgsarbejde, der nu gøres med et videre sigte — men det er i hvert fald et almindeligt indtryk af de gældende værelsepriser, at boligudgifterne ikke er små. Særlig interesse har selvfølgelig de tilfælde, hvor staten selv har indflydelse på boligudgifterne. Vi har haft lejlighed til at få nogle oplysninger om og se på forholdene på Nørre Kollegium, der var det første kollegium, der blev indrettet under den kollegielov, der blev vedtaget i det høje ting for et år siden, fordi der var fremkommet adskillig kritik — vist i særlig grad i Berlingske Tidende og i Ekstrabladet — af forholdene på dette kollegium.

Jeg vil gerne sige tak til den højtærede

[Ninn-Hansen.]

undervisningsminister, fordi vi fik lejlighed til at aflægge dette besøg. Jeg tror, det var nyttigt for de af udvalgets medlemmer, der deltog, og jeg tror også, det kan give den højtærede minister anledning til nogle overvejelser. For desværre synes jeg, man må sige, at den kritik, der er fremsat af de studerende, der bor på kollegiet, er rigtig. Det ville vel være tvivlsomt, om man i almindelighed ville få lov til at udleje værelser på 6 m², hvis man spurgte Københavns huslejenævn. Priserne synes jeg heller ikke var små: større værelser på en 16 m² eller deromkring kostede 260 kr. om måneden, og det var værelser, som i hvert fald kun i meget, meget begrænset omfang var møbleret af kollegiet. Revnede tapeter og revnede lofter var ikke sat i stand, og toiletforholdene var og er sådan, at der kun er toilet for hver 17 — eller måske endda 19 — studerende. Så 260 kr. er en høj pris, som vel svarer til, hvad andre nogle steder giver for en 4 værelses lejlighed, og jeg tvivler meget på, at priser af den størrelse og med den mangel på kvalitet, de pågældende værelser havde, ville blive godkendt af huslejenævnet. Spørgsmålet har vist ikke været undersøgt — det ville måske være en idé at undersøge det.

Jeg ved, at der kan fremføres mange synspunkter: man var i en nødsituation, det gjaldt om at skaffe de studerende boliger, de var selv interesseret i det o. s. v., og det er synspunkter, jeg i høj grad respekterer. Men man skal vel også se lidt på statens moralske ansvar i den forbindelse. Når staten igennem sin huslejelovgivning forlanger, at en 3-4 værelses lejlighed kun må koste det beløb, jeg før nævnte for et enkelt værelse, nemlig ca. 260 kr. om måneden, er det jo svært at forstå, at man for at skulle kunne klare driften skal op på priser af denne størrelse. Jeg håber derfor, at den højtærede minister vil overveje dette spørgsmål. Jeg anmoder ikke om svar på det i dag, men blot om, at den højtærede minister vil overveje det videre, for vi skal jo sørge for, at denne kollegielov bliver ført rigtigt ud i livet. Jeg håber også, at den højtærede undervisningsminister vil drøfte disse spørgsmål

med den højtærede boligminister, for man kan selvfølgelig ikke, når man har et sådant eksempel, helt se bort fra den almindelige huslejelovgivning.

Jeg kan i øvrigt bekræfte, hvad de to foregående ordførere sagde om, at der har været et meget omfattende udvalgsarbejde med dette lovforslag, et grundigt, og jeg synes også, man må sige godt ledet udvalgsarbejde. Formanden for udvalget, det ærede medlem hr. Henning Rasmussen, har jo fortrinlige egenskaber, der gør ham godt egnet til at lede et sådant sagligt udvalgsarbejde.

I mit parti glæder vi os i øvrigt over de fremskridt, der er opnået igennem denne lovgivning; vi er måske i det hele taget ikke nær så vrede, som den højtærede statsminister går rundt og fortæller vi er; i hvert fald er vi det ikke, når vi som her får medhold i synspunkter, vi har fremført igennem lang tid. Og det er vel disse synspunkter, der er gået igennem i denne lovgivning, en udvidelse af lånesektoren, så der bliver balance mellem lån og legater. At få placeret lærlinge under ungdommens uddannelsesfond — det ønskede vi i 1961, men kunne dengang ikke gennemføre det — er altså lykkedes nu. Vi synes også, at der er opnået forbedringer på et område, vi lægger megen vægt på, nemlig ikke at forhindre studerende i at få støtte, fordi deres forældre har en indtægt, der er over den grænse, man hidtil visse steder har regnet med. Vi mener altså, at der er opnået forbedringer, og derfor kan jeg anbefale, at man stemmer for samtlige ændringsforslag undtagen det ændringsforslag, det ærede medlem hr. Morten Lange har stillet. Det stemmer vi imod, fordi det ikke udtrykker det samme syn på de lån, som vi har, nemlig en udvidelse af lånesektoren. I øvrigt kan jeg henvide til de ærede ordføreres bemærkninger om forbedringerne.

For lærlingenes vedkommende vil jeg sige, at vi betragter dette som et forslag, der har både en uddannelsesmæssig og ikke mindst social karakter. Vi finder det rigtigt, at der bliver lejlighed til at yde støtte til de unge, der ellers ikke ville kunne opnå en lærlingeuddannelse, fordi deres hjem ikke har råd til at lade dem blive lærlinge. Det er denne sociale karakter, vi

[Ninn-Hansen.]

gerne vil understrege i forbindelse med dette forslag, der selvfølgelig i øvrigt som den øvrige del af lovforslaget har et uddannelsesmæssigt sigte. Vi kan også tilslutte os forbedringerne i de kursusstuderendes forhold.

Om spørgsmålet indtægtsgrænser vil jeg sige, at det er jo rigtigt, som det ærede medlem hr. Henry Christensen anførte, at vi igennem det forslag, som vore to partier har stillet, har villet imødekomme de forældre, der støtter deres børns uddannelse, og også har villet gøre betingelserne bedre for de unge, der modtager lån som støtte. Vi har ikke opnået helt det, vi ønskede. Vi havde overvejet og havde også meddelt i udvalget, at vi ville stille et ændringsforslag, der i hvert fald med hensyn til lån frigjorde støtten fra forældrenes indtægter, for vi er meget forstående over for de synspunkter, som er gjort gældende af De studerendes Fællesråd, der i en skrivelse, vi har modtaget så sent som i dag, udtaler ønsket om, at de studerende frigøres fra deres forældres økonomiske forhold, og at den økonomiske bedømmelse foretages alene ud fra de studerendes egne økonomiske forhold. Der kan det selvfølgelig komme til at spille ind, om de studerende rent faktisk modtager bistand fra anden side, f. eks. fra deres hjem; men at gøre tingene op ud fra deres egne økonomiske forhold, i hvert fald når det drejer sig om lån, synes vi ville være det rigtige.

Så langt er vi altså kommet, men jeg synes, at der gennem den udtalelse i betænkningen, som den højtærede minister har sluttet sig til, er gjort fremskridt. Der skrives i denne udtalelse, at der i aftagende grad skal tages hensyn til forældreindtægten, jo ældre ansøgeren er, og tillige vil det blive understreget, at dersom ansøgeren er gift, må dette på samme måde svække det hensyn, der tages til forældrenes økonomiske forhold. Vi har en anden lovgivning her i landet, der i meget høj grad ser bort fra forældrenes forhold, det er højskoleloven. Ifølge denne lov ser man væk fra forældrenes økonomiske forhold, når det drejer sig om gifte og om unge over 23 år. Vi kan egentlig ikke se begrun-

delsen for, at man skal behandle de unge, der får hjælp fra uddannelsesfonden, ringere end højskoleelever; vi synes, der er megen grund til at behandle dem på samme måde, og det er vort håb, at den kommende administration må gå i den retning, at man bedømmer de unge, der får hjælp af uddannelsesfonden, i relation til forældreindtægten lige så mildt, som man altså behandler højskoleelever.

Vi håber også, at betænkningens udtalelse vil føre til, at man vil kunne frigøre, når det drejer sig om lån, de studerende fra at tage hensyn til forældreindtægten, altså at man bedømmer dem efter deres egne økonomiske forhold.

Ændringsforslaget om statskaution for lån fra banker og sparekasser kan vi tilslutte os, men vil gerne understrege, som det også er sket i betænkningen, at det drejer sig om et supplement til ungdommens uddannelsesfond; vi mener imidlertid, det er rigtigt, at dette medtages, og desuden vil vi, som det også er sket i betænkningen, understrege, at den opsparing, der foretages af de studerende — det er et spørgsmål, der ikke mindst kan have betydning for de teknikumstuderende — ikke må hindre de pågældende i at få støtte fra uddannelsesfonden, altså at man ikke lægger en sådan vægt på denne opsparing, at den forhindrer de pågældende i at få støtte.

Vi håber fortsat, at vort forslag, som jeg før omtalte, og som behandles i et andet udvalg, om skattefri afskrivning for lån og om økonomisk støtte gennem skattefradrag for de forældre, der bidrager til deres børns uddannelse, vil kunne vedtages. Udvalgsarbejdet er endnu ikke færdigt, men foreløbig betragter vi altså det lovforslag, vi her kan gennemføre næsten i enighed, som et fremskridt, som vi kan tilslutte os.

Helge Larsen: Jeg kan være ganske enig i det, der er sagt om det langvarige og meget indgående udvalgsarbejde, og i betragtning af den udførlige redegørelse for ændringsforslag og bemærkninger til disse, som er givet af ærede foregående ordførere, skal jeg undlade at tage mere af det høje tings tid — vi har jo en lang dagsorden for os.

[Hølge Larsen.]

Jeg skal anbefale at stemme for ændringsforslagene nr. 2, 3 og 4 og at stemme imod ændringsforslag nr. 1.

Morten Lange: Jeg er i den heldige situation, at jeg kan anbefale alle de stillede ændringsforslag. Det gælder naturligvis specielt ændringsforslag nr. 1, som i realiteten er et forsøg på at gøre denne lovgivning til en virkelig revision af loven af 1961, som der i 1961 var enighed om, og som der burde have været enighed om også i dag. Det tal, jeg foreslår som en ramme for loven, altså 120 mill. kr., stammer i virkeligheden fra en simpel ajourføring af pristal og studentertal fra 1961-loven. Det var satser, som vi var enige om dengang; det var satser, som havde grundlag i en omhyggelig betænkning, og som vi også skulle kunne blive enige om i dag, men det kan vi altså åbenbart ikke.

Endvidere går jeg ind for, at vi skal opretholde samme fordeling mellem lån og legater, som vi dengang efter en indgående undersøgelse var enige om. Det ærede medlem hr. Søgaard siger, at han synes, det er klogere at afvente resultatet af udviklingen, inden man foretager en ændring af denne fordeling; det har det ærede medlem ganske ret i, det skulle man have ventet med. Men det er ikke mig, der har foreslået en sådan revision, det er derimod udvalgets flertal og ministeren, som mener, uden at man har fremsat særlig detaljeret argumentation, at det vil være klogt at bøje sig for venstres og de konservatives indstilling til forholdet mellem lån og legater og foretage en justering i forhold til 1961-loven. Jeg kan kun beklage, at noget sådant er sket på et tidspunkt, hvor det er klart for alle, at en fuldstændig revision af ungdommens uddannelsesfond må være umiddelbart forstående, måske i løbet af det næste par år.

Altså, det er ikke muligt for mit parti at gå længere end til at fastholde principperne i det politiske forlig, som i sin tid blev indgået om ungdommens uddannelsesfond. Vi beklager, at de andre parter i dette forlig har følt sig foranlediget til at indføre nye principper i denne lovgivning, for hvilke de ikke har givet nogen særlig detaljeret eller saglig redegørelse.

Efter denne indledningssalut er det da

heldigvis således, at jeg kan udtale mig i noget blidere vendinger om de øvrige ændringsforslag, som udvalgsarbejdet er resulteret i. Hvis vi skal tage dem i, skal vi sige stigende sympatitempo, skal jeg gerne begynde med at beskæftige mig med det tilsagn om långarantier, som den højtærede minister har stillet ændringsforslag om. Det er ikke et forslag, som jeg ser på med nogen stor og begejstret sympati, fordi jeg mener, at lånstøtte til studier i det hele taget er en forholdsvis besværlig og på længere sigt ikke særlig ønskelig udvej.

I den forbindelse skal jeg gøre opmærksom på, at det har været mig umuligt at få sætterne til at forstå dette princip, da vi skulle skrive betænkning og have den trykt, og jeg skal rette en mindre trykfejl i betænkningen side 2, hvor der i min mindretalsudtalelse er omtalt en „lånstigningstendens“, jeg ikke kender til. Det er lønstigningstendenser, jeg advarer imod. Jeg er ikke i tvivl om, at en udvidelse af långivning og lånssektoren vil medføre et forøget pres på akademikerløningerne, ikke for at gøre levestandarden for akademikere bedre, men for at gøre det muligt at afbetale en stigende lånbyrde. Jeg tror, det vil vise sig i de kommende år, at det bliver en alvorlig ulempe.

Men lad nu gå med det. Studierne skal finansieres, og de må altså finansieres på en eller anden måde, bl. a. gennem banklån, når andre muligheder ikke er til rådighed. Det kan således kun være en fordel, at disse banklån kan opnå mere statsstøtte, hvorved man undgår kaution fra onkler og tanter og andre, som måske kan være mere eller mindre bekymrede.

Jeg tror dog, vi skal se lidt mere på disse tilsagn om långarantier inden tredje behandling, for de begrænsninger, der er fastsat, er vist ikke sådan særlig velgennemtænkt, men det lader sig nok gøre at få mere detaljerede regler frem. Det var nemlig et ændringsforslag, der kom frem i yderste hast og yderste øjeblik.

Jeg har derimod ganske udelt sympati for det ændringsforslag, der fører lærlinge ind under ungdommens uddannelsesfond. Det har længe været et savn, at de ikke hørte ind derunder, og det ændringsforslag, der nu er stillet, har mit partis fulde støtte.

[Morten Lange.]

Om de 4 mill. kr. vil vise sig at være en passende sum, er der ærlig talt ingen af os der ved, og jeg skal ikke gøre mig klogere end den højtærede minister på dette punkt. Der er formodentlig ingen af os, der præcis ved, hvor stort et rimeligt behov her efter trangskriteriet kan opgøres til, men de 4 mill. kr. betyder, at forsøgsordningen kan føres ud i livet, og det vil så vise sig, hvor stort behovet er, hvorefter vi kan vende tilbage til sagen. Jeg er enig i dette ændringsforslag, og jeg er også enig i det synspunkt, at der skal lægges et trangskriterium til grund; det skal ikke bare være en supplerende af eventuelt for lave lønninger. Der er i øvrigt en hel del at gøre på dette område, for vi har under udvalgsarbejdet konstateret, at der findes en hel del fag, hvis lærlingelønninger er ganske overordentlig ringe, ja, uforsvarligt ringe. De virker nærmest, som om man ville afskrække folk fra at blive lærlinge i en række fag, og det må man se at få bragt til ophør. Men det skal ske over andre love end loven om ungdommens uddannelsesfond.

Allermest vigtigt eller i hvert fald af overordentlig stor vigtighed er det, at vi i loven får indføjet en paragraf, hvoraf det fremgår, at tallene for støtte skal revideres i forhold til studentertal og pristal i 1965-66. Hvis folketetinget havde været klogt nok til i 1961 at tænke på en sådan bestemmelse, havde hele denne debat plus mit ændringsforslag under nr. 1 været ganske unødvendige. Så havde vi sparet tid, og de studerende havde haft væsentligt bedre kår i det sidste par år. Nu har vi altså fået en sådan bestemmelse ind for 1965-66; den gør det muligt for stipendienævnene at arbejde efter nogenlunde ensartede kriterier, og de studerende ved, hvad de har at rette sig efter. Det er særdeles væsentligt.

Det meste af diskussionen i udvalget har naturligvis gået på det overordentlig vanskelige spørgsmål om fastlæggelsen af uddelingskriterierne. Det har vist sig, at man i gymnasierne i hovedsagen har valgt at følge en meget snæver afgrænsning efter forældrenes indtægt, og det kan næppe være anderledes. Men det har vel nok påvirket de ærede udvalgsmedlemmer ganske betydeligt, at man har konstateret, at indtægtsgrænserne for forældre, der kunne få støtte,

har ligget nede på skattepligtige indtægter på 12.000-14.000 kr., unægtelig en overordentlig lav grænse. Jeg håber, at de 7 mill. kr., vi nu når op på, vil få denne grænse noget i vejret, men jeg er sikker på, at det stadig væk bliver en meget lav grænse. Det er en sag, vi i fremtiden må se nærmere på. For de studerende ved de højere læreanstalter er det utvivlsomt, at indtægten for forældrenes vedkommende som fordelingskriterium har været lidt mindre udpræget, men det er naturligvis stadig væk et hovedkriterium, og indtil vi får tilstrækkelige midler i fonden, er jeg af den opfattelse, at det skal være et hovedkriterium. Det er det vigtigste af de kriterier, der kan lægges til grund, og det må naturligvis fastholdes fremover. Men selvfølgelig er det helt klart, at hvis der er studerende i en høj alder — 28 til 30 år eller mere — så må disse mennesker i lidt mindre grad sorteres efter deres forældres indtægt. Jeg tror, at den formulering, betænkningen her har fået, er rimelig, og jeg håber, at den vil fremme en smidiggørelse af tildelingen under ungdommens uddannelsesfond.

Jeg ser frem til en revision af loven i 1966-67; jeg forudser, at den bliver dyr, og jeg håber, at udvalgsbehandlingen har fået det høje folketing til at indstille sig på, at denne revision bliver en dyr forestilling. Vi kan ikke forsvare at svække vor højere uddannelse ved at spare på udgifterne, således at de, der skal have den, ikke har råd til at underkaste sig den.

Jeg vil slutte med trods de lidt harske bemærkninger, jeg kom med til indledning, at sige, at der trods alt er betydelig grund til at takke den højtærede undervisningsminister for, at han har taget initiativet til denne revision, som trods alt har bragt os et stykke frem, og vi er kommet yderligere fremad, siden lovforslaget blev fremsat; adskillige af ændringsforslagene er efter min opfattelse af betydelig værdi.

Birthe Wetlesen: Må jeg endnu en gang fastslå, at de uafhængige erkender behovet for en ungdommens uddannelsesfond, der sikrer, at egnede unge kan få økonomisk støtte til en videregående uddannelse, der svarer til deres evner, men vi finder, at fondens midler i overvejende grad bør

[Birthe Wetlesen.]

fordeles som lån og ikke som legater. Jeg har tidligere begrundet dette standpunkt udførligt og skal denne gang indskrænke mig til at sige, at en sådan ordning på én gang er den for staten mest økonomiske, den for landets ungdom, taget undet ét, mest retfærdige og den for den enkelte mest tilfredsstillende — så er der nemlig ikke tale om almisse.

Den gældende lov om ungdommens uddannelsesfond følger ikke dette princip. Tværtimod gives størstedelen af de til rådighed stående midler som stipendier. Den foreslåede ændring går ud på, at halvdelen af midlerne fordeles som stipendier og halvdelen som lån. Den betegner altså en forbedring, men tilgodeser dog endnu ikke de krav, vi må stille for at kunne medvirke.

Det har glædet mig ved gennemlæsningen af udvalgsbetænkningen at konstatere, at det er lykkedes at få indført visse forbedringer i forvaltningen af midlerne, bl. a. at der tages mindre hensyn til forældreindtægten og til opsparet arbejdsindtægt; men også her er der efter de uafhængiges mening langt igen. Det forekommer i hvert fald mig helt urimeligt, at en forældreindtægt skal spille nogen som helst rolle selv ved tildeling af lån til en studerende, der er blevet gift og er flyttet hjemmefra; det kan jo give et helt svigermorkompleks.

Imidlertid ønsker vi som sagt af principielle grunde ikke at medvirke til dette lovforslags gennemførelse. Vi vil derfor undlade at stemme, for så vidt angår flertallets ændringsforslag; mindretallets ændringsforslag stemmer vi imod; og ved afstemningen om selve lovforslaget ved tredje behandling vil vi undlade at stemme.

Undervisningsministeren (Helweg Petersen): Det ærede medlem hr. Søgaard kom ind på spørgsmålet om kursuslever og spurgte særlig, om man ikke burde tage elever på realkursus ind under den lånordning, der nu er foreslået som supplement. Jeg vil gerne sige, at det vil der blive taget hensyn til; det vil kunne lade sig gøre.

Det ærede medlem hr. Henry Christensen omtalte lærlingestøtten som en forsøgsordning, og det vil jeg gerne sætte en streg under. Om den lærlingestøtte, der foreslås, må det siges, at det er et beskeden beløb, det

drejer sig om, i forhold til det antal lærlinge, der kan komme i betragtning. Der er jo ca. 120.000 unge under oplæring, og det er kun muligt ud af de 4 mill. kr. at hjælpe dem, der i ganske særlig grad trænger til støtte. Der skal ikke være nogen som helst tvivl om min stilling til transgmomentet. Jeg mener, at dette beløb er tiltrængt, men jeg tror, at vi på længere sigt må tilstræbe at tage lærlingenes forhold ud af denne lovgivning. Sagen er jo, at hele problemet ikke svarer til problemerne for andre unge under uddannelse. Lærlingene får løn, og de får rejse- og opholdstilskud. For de lærlinges vedkommende, der ikke har kunnet få læreplads ved hjemstedet, drejer det sig om 1,4 mill. kr. om året. Der er tale om dækning af befordringsudgifter, tilskud til teknisk skole og handelsskole, og der er tale om dækning af opholdsudgifter på kostskoler. Det er altså i det hele klart, at der foreligger en række forudsætninger, som skiller lærlingene ud fra den gruppe, der her er tale om.

Det er som nævnt i betænkningen klart, at ordningen vil blive søgt administreret på en sådan måde, at den ikke får indflydelse på spørgsmålet om lærlingenes konkrete og generelle lønningsforhold; men det er vel rimeligt at gøre den bemærkning, at lærlingenes lønningsforhold fastlægges ved overenskomstforhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter, og der er ikke mulighed for, at undervisningsministeriet direkte kan øve indflydelse på de betragtninger, organisationernes ledere lader sig lede af, når de træffer aftaler om lønningsforhold; men vi vil naturligvis gøre de interesserede parter opmærksom på de muligheder, der nu er tilvejebragt.

Om lærlingeproblemet vil jeg yderligere sige, at de undersøgelser, der nu sættes i gang under socialforskningsinstituttet, tilstræber at klarlægge hele det støttebehov, der foreligger. Når denne undersøgelse er færdig — og jeg håber, den kan være færdig samtidig med den studentersociale undersøgelse — må der tages stilling til, hvorledes man lovgivningsmæssigt bedst ordner den støtte, der bør ydes til lærlingene.

De ærede medlemmer hr. Søgaard, hr. Henry Christensen og hr. Ninn-Hansen var inde på spørgsmålet om forældre støtte, og jeg vil gerne understrege, hvad der er blevet oplyst i udvalget, at det er muligt

[Undervisningsministeren.]

selv for studerende, hvis forældre har en relativt høj indtægt, at få støtte. Det har også været muligt for mig at oplyse, at støttemulighederne stiger for gifte studerende, og jeg gentager her, hvad der er sagt over for udvalget, at ministeriet i en kommende bekendtgørelse vil understrege, at man i det omfang, det er muligt, vil søge at frigøre sig for hensynet til forældreindkomsten, hvor det drejer sig om tildeling af lån. Jeg vil også understrege, at der i antagelig grad tages hensyn til forældreindtægten, når det drejer sig om ældre ansøgere, men at det jo stadig væk er således, at trangskriteriet må være i forgrunden; så lang tid beløbsrammen er begrænset, kan det ikke være anderledes, så må de unge, der har mulighed for at få støtte hjemmefra, når ikke andre kriterier trænger sig stærkt frem, komme i anden række.

Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen var inde på at sammenligne loven om uddannelsesfonden med højskoleloven. Der er den afgørende forskel, at man for højskolelovens vedkommende opererer med automatregler, medens der ved ungdommens uddannelsesfond er tale om et loft, et bestemt beløb, som fondens bestyrelse ikke må overskride; den kan ikke komme og bede om et beløb på tillægsbevillingsloven, sådan som man kan det, hvor det drejer sig om en automatisk virkende støtteordning.

Må jeg sige til det ærede medlem hr. Ninn-Hansen, der var inde på spørgsmålet om kollegiebyggeri, at jeg heller ikke mener, vi her skal debattere enkeltheder i denne lovgivning; men jeg vil dog gerne fremhæve, at når man skal handle i en situation, der er præget af et enormt pres fra studenterne med hensyn til at skaffe boliger, er det klart, at man kan komme til at vælge løsninger, der ikke er ideelle. Hvad angår det økonomiske, gælder det jo, at vi skal have regnskaberne til at balancere, men jeg vil gerne pointere, at når vi i fremtiden skal have løsninger af en karakter som den, der minder om købet af Nørre Kollegium, så tror jeg, det er vigtigt, at vi i forvejen etablerer et tæt samarbejde med de unges egne organisationer, så de er med i samtlige faser og kan se, ud fra hvilke forudsætninger der handles. Jeg tror, det vil være en stor fordel.

Det ærede medlem hr. Morten Lange

kom ind på forholdet mellem den beløbsramme, der nu er tale om, og så det oprindelige beløb. Ved beregningen af det støtteleb, der foreslås på 98 mill. kr., har man taget udgangspunktet i det ved loven af 1961 fastsatte beløb, nemlig 63 mill. kr. Dette beløb blev fastsat på grundlag af et elevtal på 36.000, konstateret i efteråret 1960. Såfremt man følger fremgangslinjen og tager sit udgangspunkt i det i efteråret 1961 konstaterede elevtal på i alt 61.500, hvori er medregnet elever inden for de områder, der fremover skal omfattes af lovens støttemuligheder, og i den siden 1961 stedfundne stigning i leveomkostningerne, så ville man tilsvarende nå til et beløb på 106-107 mill. kr. Jeg vil gerne understrege det, fordi det ærede medlem ikke tager hensyn til, at man var 1 år bagefter, da man i 1961 vedtog den lov, der nu ændres.

Der er også en anden grund til, at man ikke har forhøjet dette beløb yderligere. Der er den grund, at man har ment — det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget — at der bør tages hensyn til velstandsstigningen, som i nogen grad må antages at have dæmpet stigningen i støttebehovet. Det må heller ikke glemmes, at man fra første færd har stillet forslag om ungdommens uddannelsesfond under hensyn til hjemmenes økonomiske forhold, herunder også de hjælpemuligheder, der har været fra hjemmenes side.

Det ærede medlem hr. Morten Lange hævder, at der ikke er sket noget, der gør det rimeligt at revidere forholdet mellem lån og stipendier. Jo, der er sket det ud over velstandsstigningen, at vi har måttet indrømme, at loven ikke har kunnet administreres på en måde, som var tilfredsstillende, hvad angår spørgsmålet om retfærdighed de studerende imellem. Jeg har lagt megen vægt på, at der kunne være ro og tillid omkring denne virksomhed. Jeg har lagt megen vægt på, at der kunne opnås meget bred enighed om hele dette lovkompleks vedrørende støttemulighederne for de unge.

Jeg skal yderligere tilføje, som det fremgår af betænkningen, at den nuværende ordning — det fremgår også af de forhandlinger, der har været ført, de mange spørgsmål, der er stillet, og svarerne, der er givet — åbner mange muligheder for skøn og indeholder mange grænsedragingsproble-

[Undervisningsministeren.]

mer. Jeg tror, vi må erkende, at det principielt ikke er muligt at nå frem til en administration, som vil vække udelt tilfredshed, og derfor mener jeg det rigtigt at sige, at den ordning, der her behandles, må karakteriseres som en foreløbig ordning, en overgangsordning. Jeg håber, at man ved en gennemgribende lovrevision i folketingsåret 1966-67 på basis af alle tilgængelige oplysninger, også på basis af de erfaringer, der indhøstes om den lånordning, som nu foreslås som supplement helt ud over uddannelsesfonden, kan opbygge en ordning, der hviler på faste retningslinjer for tildeling af støtte, altså på et egentligt retsprincip.

Sogaard: Jeg skal for en ordens skyld gøre opmærksom på, at det ærede medlem hr. Morten Lange har misforstået mig på en rigtig måde, da jeg talte om fordelingsprincipperne mellem lån og stipendier. Det jeg mente jeg talte om, var det forslag, den højtærede undervisningsminister havde stillet om fordelingsprincipperne, altså som de foreligger i lovforslaget, og ikke som de gjaldt fra 1961. Dette til orientering for det ærede medlem hr. Morten Lange.

Må jeg i øvrigt sige til den højtærede undervisningsminister, at jeg er tilfreds med det svar, jeg har fået angående elever på realkurserne: at de kommer ind under samme vilkår, hvad angår de lån, der kan opnås i banker og sparekasser, således at de kommer på lige fod med de lidt ældre studerende og på lige fod med dem, der læser til studentereksamen eller i øvrigt er under højere uddannelse.

Morten Lange: Jeg skal til den højtærede undervisningsminister blot bemærke, at med loven af 1961 fastsatte man beløbene på baggrund af de oplysninger, vi dengang havde i udvalget, og så vidt mig bekendt ikke med en forhøjelse, som svarede til de studentertal, man kunne konstatere i efteråret 1961, hvor forringelsen af loven allerede

var begyndt. Hvis jeg husker rigtigt vedrørende lovens beregning, har jeg endda ved at fastsætte 120 mill. kr. holdt mig en lille smule i underkanten; men under alle omstændigheder har det været mit sigte at lave en revision på baggrund af det talmateriale, vi arbejdede med ved loven af 1961, og det kan af gode grunde ikke være studentertallet fra efteråret, for det kendte vi ikke.

I øvrigt skal jeg endnu en gang anholde den højtærede ministers bemærkning om, at når man omfordeler lån og legater, er det af hensyn til, at det skulle vække mindre kritik. Jeg er fuldstændig sikker på, at jo mindre legatandelen er, jo mere vil der naturligvis være anledning til kritik over, hvem man tildeler legaterne. Jeg kan ikke se nogen grund til, at det nu foreslåede skulle nedsætte kritikprocenten. Men derimod kan jeg forstå den højtærede ministers andet argument, nemlig at man vil skabe den bredest mulige enighed, altså sagt på andet dansk, næsten fynsk: når man gerne vil have enighed med venstre og de konservative, er det naturligt, at man går ind på deres principper. Så behøver man ikke argumentere med den mindre kritik, for det kan såmænd godt ske, man får mere alligevel.

Undervisningsministeren (Helweg Petersen): Jeg vil gerne oplyse det ærede medlem om, at loven af 1961 er baseret på elevtallene fra 1960, altså de gamle elevtal. Man ydede støtte i folketingsåret 1961-62 på basis af forrige års elevtal. Der er det, jeg siger, at skulle man følge den linje og have en rigtig sammenligning frem, så skulle vi basere støttemulighederne på tallene for 1963 og ikke, som det ærede medlem gør, på tallene fra 1964, for det er de forventede tal, det ærede medlem inddrager, når han når sit støttebeløb på 120 mill. kr. Men det gør vel ikke så meget til sagen. Det, det ærede medlem ønsker sig, er, at vi må bruge flere penge. Der har det ærede medlem det let, han skal ikke skaffe pengene.

[Undervisningsministeren.]

Men jeg vil gerne sige, at vi står jo over for så mange krav på så mange områder, at vi ind imellem må holde igen, og det må vi også i dette forhold, selv om vi alle er meget interesserede i, at de unge, der har forudsætningerne for at læse, får mulighed derfor. Jeg tror, man skal holde sig for øje de normale investeringskrav, der er tale om, og så skal man måske også skele til de unge, der ikke har mulighed for at opnå støtte til at etablere sig med selvstændig virksomhed.

Jeg vil slutte med at takke for den tilslutning, der er givet til lovforslaget. Det er meget betydningsfuldt, at man i bred enighed kan vedtage denne lov.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslag nr. 1

forkastedes med 105 stemmer mod 6.

Ændringsforslagene nr. 2 og 3, § 1, således ændret, ændringsforslag nr. 4, og § 2, således ændret, *vedtoges* uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om frigørelse for visse tilskudsbestemmelser.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 130) findes i tidenden sp. 4412, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 941).

Der var stillet 5 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Axel Ivan Pedersen: Den enighed, der kom til udtryk ved dette lovforslags første behandling, har yderligere manifesteret sig i udvalgsarbejdet. De 5 ændringsforslag, som udvalget har stillet og boligministeren tiltrådt, er tillige udtryk for, at man ikke har ment, at den omstændighed, at der nu skal lovgives for at få det københavnske område frigjort for tilskudsbestemmelserne i den over 40 år gamle lovgivning, bør stille de københavnske husejere ringere end andre. Sagen er jo den, at man ude i landets forskellige kommuner har ladet tilskudsdeklarationerne kvittere på lempelige vilkår, og det vil ikke være rimeligt at stille ejerne ringere i København og de steder i provinsen, hvor der rent undtagelsesvis kan være enkelte tilbage. En sådan forskelsbehandling har man ikke ønsket at gennemføre, og det vil derfor nu blive muligt at frigøre sig for de tinglyste tilskudsdeklarationer ved uden tillæg at tilbagebetale de engang ydede tilskud, når det sker inden 1. juli 1966, eller udstede et 20-årigt pantebrev på beløbet, som forrentes med 6 pct.

Det er i udvalget oplyst, at et mindre antal tilskudsmodtagere har betalt et frigørelsesbeløb, som er større end det, de efter denne lov ville være pligtige til at betale. Disse — eller deres livsarvinger, såfremt de selv ikke er i live — vil kunne få det for meget erlagte beløb tilbagebetalt, når lovforslaget er vedtaget.

Jeg skal med disse få bemærkninger anbefale ændringsforslagene til vedtagelse og selve lovforslagets overgang til tredje behandling.

Hagen Hagensen: Der er ingen grund til her ved andenbehandlingen af det foreliggende lovforslag at gå dybere i enkeltheder. Et enigt udvalg har med den højtærede boligministers tilslutning stillet ændringsforslag, som nys er gennemgået af det ærede medlem hr. Axel Ivan Pedersen, og jeg kan på partiet venstres vegne — hvis ordfører det ærede medlem hr. Finn Poulsen er forhindret i at være til stede her i dag — og på mit eget partis vegne med henvisning til den betænkning, der foreligger, tiltræde ændringsforslagene og lovforslaget, således som det er ændret.

Personlig vil jeg gerne takke den højt-